

DASJA, OFTEWEL HET LEVEN VAN EEN PUP

Karel Čapek
(door Ine Muys)

OVER DE MAKER

Karel Čapek (1890–1938) was een belangrijk Tsjechisch schrijver. Hij oogstte wereldwijd succes met sciencefictionromans als *Krakatiet* (1924) en *Oorlog met de Salamanders* (1936) en hield van experimenteren. Behalve romans schreef hij onder meer detectiveverhalen, reisreportages en toneelstukken. Zijn stuk *R.U.R* (1920) is het bekendst, omdat hij daarvoor het woord 'robot' bedacht. Čapek schreef ook verschillende kinderboeken, waaronder het immens populaire *Dasja, oftewel het leven van een pup* (*Dášejka čili život štěněte*, 1933). In 1936 werd Čapek genomineerd voor de Nobelprijs.

(<http://mappalibri.be/?navigatieid=62&recensieid=8239> en
<https://www.britannica.com/biography/Karel-Capek>)

Voor je begint: plan je een digitaal overlegmoment? Bij de @-tekens vind je tips & tricks om je bespreking voor te bereiden.

1. VERHAAL

Titel en (soft)cover

- Vinden de juryleden de titel passen bij het boek? (bv. Dasja is het hoofdpersonage en je krijgt een inkijk in de verschillende fases van haar jonge leven) Hebben de juryleden nog een andere titel in gedachten? Zo ja, welke? (bv. Dasja, oftewel het leven van een fotogenieke foxterriër / Dasja en ik, hoe een pup mijn leven overhoop gooit)
- Bestudeer samen de cover. Wat valt de juryleden op? Let op de vormgeving, de kleurkeuzes en de typografie.
 - A. Hebben de juryleden weleens soortgelijke covers gezien? Vertel ze dat het boek voor het eerst verscheen in 1933 en dat het door kunstenaar Karel Teige werd vormgegeven in een experimentele en avant-gardistische stijl, met belangstelling voor abstracte vormen, zwarte en rode kleurvlakken en geblokte typografie. Toon de juryleden ter vergelijking de avant-gardistische werken in bijlage 1.
 - B. Vinden de juryleden het een geslaagde cover? Waarom (niet)? In bijlage 1 vind je enkele vorige covers van het boek. (bv. ik vind de covers met Dasja op de foto aantrekkelijker / het abstracte ontwerp past bij het boek: het nodigt uit stil te staan bij de (kunst)periode waarin de schrijver en kunstenaar het boek maakten)
- Zowel op de cover als binnenin het boek staat: "Voor kinderen geschreven, getekend, gefotografeerd en ondergaan door Karel Čapek." Vinden de juryleden het belangrijk om weten voor wie het boek bedoeld is? Het boek is voor kinderen gemaakt, maar denken ze dat het ook door volwassenen gelezen kan worden? Waarom (niet)? (bv. het maakt niet uit welke leeftijd je hebt, het is belangrijker dat je van humor houdt / zeker, er staan best wat moeilijke woorden en mopjes in: voor jonge kinderen is het misschien zelfs lastig)

- Is het de juryleden opgevallen dat het boek klein is uitgegeven en een zachte kft heeft? Vinden ze het belangrijk wat voor een formaat en kft een boek heeft? Waarom (niet)? (bv. het maakt me niet uit, als het verhaal maar goed is / ik lees liever boeken met een harde cover, dan kunnen ze tegen een stootje)

Genre en opbouw

@ Vraag de juryleden te omschrijven met wat voor soort boek ze te maken hebben. Laat hen zoveel mogelijk trefwoorden opsommen. Als je via een digitaal platform werkt, kan je gebruikmaken van de chatfunctie en alle trefwoorden meteen in een woordwolk plakken (via www.woordwolk.nl of www.mentimeter.com bijvoorbeeld). Zo zien jullie meteen welke associaties het vaakst voorkomen. Overloop de trefwoorden en vraag de juryleden om toelichting. Je kunt hen ook de volgende stellingen en vragen voorleggen:

- Kan je in enkele zinnen vertellen waarover het boek gaat? Hoe zit het boek in elkaar? (bv. in dit boek staat het leven van puppy Dasja centraal. In de eerste 4 hoofdstukken lezen we hoe het hondje eruitziet, hoe snel het groeit, wat het nog allemaal moet leren en welke streken het uithaalt. In het 5de hoofdstuk wordt uitgelegd hoe je een puppy kunt fotograferen en in het daaropvolgende hoofdstuk staan verhaaltjes die daarbij zouden kunnen helpen. De resultaten van de fotoshoots vind je in hoofdstuk 7. Het laatste en 8ste hoofdstuk is het nawoord van de vertaler.)
- Welke uitspraken vind je het best bij het boek passen, en waarom?
 - A. Het is een biografie. (bv. het is een gedetailleerde beschrijving van het leven van foxterriër Dasja)
 - B. Het is een ode aan het huisdier. (bv. het is een enthousiast en ontroerend boek opgedragen aan een memorabele metgezel)
 - C. Het is een komisch kijkboek. (bv. het is een grappig vormgegeven en geïllustreerd boek mét fotokatern)
- Zijn de juryleden het erover eens dat er voor iedere uitspraak iets te zeggen valt? Lazen ze ooit een gelijkaardig boek? Zo ja, waarin verschilde het van dit boek?
- De eerste 4 hoofdstukken zou je gemakkelijk van plaats kunnen veranderen. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? (bv. niet echt, in de eerste drie hoofdstukken beschrijft de verteller chronologisch hoe Dasja opgroeit en wat hij nog moet leren. In het vierde hoofdstuk zet hij/zij op een rijtje waar een min of meer volgroeide Dasja zich mee bezighoudt. De eerste vier hoofdstukken verschenen trouwens eerst als afleveringen in een kinderkrant, p. 116)
- Zijn de hoofdstukken 5 en 6 volgens de juryleden afzonderlijk te lezen? Waarom (niet)? (bv. in principe wel, al is het wel fijner dat je Dasja eerst uitgebreid leert kennen in de eerste vier hoofdstukken. Zowel het vijfde hoofdstuk *Hoe maak je een foto van een pup?* als het zesde hoofdstuk *Verhaaltjes voor Dasja zodat ze stil blijft zitten* zijn ook eerst als krantenstukjes verschenen en aan de boekuitgave toegevoegd, p. 116)
- Vinden de juryleden het nawoord van de vertaler een meerwaarde voor het boek? Waarom (niet)? (bv. ja, zo weet je hoe het boek ontstaan is en hoe de schrijver over zijn doelpubliek denkt / ja, maar ik had het liever op voorhand gelezen, in een voorwoord / ik heb het nawoord niet gelezen want het verhaal spreekt voor zich)

Personages

Wie zijn volgens de juryleden de belangrijkste personages in dit boek? Overloop bijvoorbeeld de volgende namen:

- Dasja: een ruwharige foxterriër (p. 5) / Baasje zonder naam: de ik-verteller (p. 6) / Iris: de moeder van Dasja (p. 6) / moeder natuur: fluistert Dasja in wat haar te doen staat (p. 7) / Foxie de Grote: held der foxterriërs in 'Een verhaaltje over de hondenstaart' (p. 63) / Fox: eerste foxterriër en hoofdpersonage in 'Over Fox' (p. 69) / Fikkie: foxterriër die een toversprietje at en in een prins veranderde (p. 72) / Rex of Felix: domme dobermann die zijn staart achterna zat en opat (p. 73)
- Wie is volgens de juryleden het hoofdpersonage? (bv. Dasja, want haar leven wordt beschreven / het baasje, want die vertelt het verhaal)
- Hoe zou het verhaal eruitzien als Dasja het zou vertellen? Wat denkt de foxterriër over haar baasje? (bv. ze observeert haar baasje en vraagt zich af welke mensenstreken die uithaalt / ze vindt dat haar baasje overdrijft: ze laat echt niet zoveel sporen achter! / ik betwijfel of honden over hun baasjes kunnen nadenken)
- Wil je graag inzoomen op de verteller in dit boek? Stel de juryleden de volgende vragen:

- A. Wie vertelt het verhaal? (bv. het baasje van Dasja: een ik-verteller die lijkt op de schrijver van het boek, maar eigenlijk door de schrijver bedacht is. In het nawoord staat dat de schrijver een hond met de naam Dasja in huis gehad heeft (feit). Maar de schrijver heeft hierover een boek gemaakt, met zelfverzonnen personages (verhaal). De ik-verteller lijkt misschien op de schrijver, en tijdens het lezen stellen we ons bij de ik-verteller misschien de schrijver voor, maar de schrijver (persoon) en de ik-verteller (personage) kunnen nooit met elkaar samenvallen.
- B. Hoe kun je precies weten wie er aan het woord is? (bv. je merkt het aan het gebruik van de eerste persoonsvorm. Soms voel je de aanwezigheid van de ik-verteller omdat die stilstaat bij hoe die vertelt en aan wie: “Bovendien kon [Dasja] piepen: maar hoe een puppy piept **kan ik** niet tekenen en **ik** zou het ook niet kunnen laten horen, want daarvoor is **mijn** stem niet hoog genoeg.”, p. 6)

Het leven zoals het is: de fotogenieke foxterriër

Dasja is al bijna 90 jaar een van de meest gevierde kinderboeken in Tsjechië en wordt nog steeds in een heleboel talen uitgegeven. Wat maakt het boek volgens de juryleden zo geliefd? Denken ze dat dit boek populair zal blijven? Leg hen bijvoorbeeld de volgende stellingen voor:

- A. Dit boek is tijdloos. Het verscheen in 1933, we lezen het nu nog steeds en over twintig jaar zullen we het ook nog lezen. Vinden de juryleden dit waarschijnlijk? Hebben de juryleden gemerkt dat het verhaal 1) behoorlijk oud is en 2) Tsjechische cultuurverwijzingen bevat? (bv. het is waarschijnlijk dat het boek populair blijft, want mensen over de hele wereld vinden het al lange tijd vertederend om over dieren te lezen en foto's van hen te bekijken. Je kunt aan enkele dingen wel merken dat het verhaal een hele tijd geleden geschreven is én in Tsjechië speelt. Tijdsgebonden: fotograferen was in de jaren 1930 een stuk ingewikkelder (pp. 54, 55-56) / vergelijking 'kolenkit' (p. 56) / de plaats van mannen en vrouwen in de maatschappij, ofwel traditioneel rolpatroon (p. 56). Plaatsgebonden: de verteller heeft het over kronen, de munteenheid in Tsjechië (p. 40) / plaatsnamen zoals Pankrác (p. 64) en “hier vlakbij in de wijk Strašnice” (p. 65) / Tsjechische mythologie: khan / reus Orkaan (p. 65)
- B. Dasja is een fotogenieke foxterriër. Haar verhaal is grappig en ontroerend. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)? Kunnen ze fragmenten aanhalen om hun mening kracht bij te zetten? (bv. in bijlage 2 vind je voorbeelden onder 'humor' en 'op het gevoel spelen')
- C. Zelden heb ik zo'n realistisch dierenverhaal gelezen. Je komt precies te weten hoe een jonge foxterriër leeft en speelt. Kunnen de juryleden zich in deze stelling vinden? Waarom (niet)? (bv. ja, je krijgt een gedetailleerde beschrijving van Dasja's leven en je ontdekt hoe Dasja er écht uitgezien heeft. Achterin het boek vind je zelfs een foto van Dasja in de armen van de schrijver / ja, de ik-verteller gaat nauwgezet te werk en geeft zelfs aan wanneer Dasja wegloopt, waarna het verhaaltje abrupt stopt (p. 71) / nee, de ik-verteller is onbetrouwbaar, want overdrijft voortdurend (bv. “overdrijvingen” in bijlage 2), verzint wat anderen denken en zeggen (bv. kruipt in de huid van de natuur, pp. 7,12) en houdt Dasja aan het lijntje met mythische verhaaltjes over het ontstaan van zijn soortgenoten (bv. hoofdstuk 6). Soms lijkt de verteller toe te geven dat de verhalen onwaar zijn, zoals je uit de volgende opmerking kunt afleiden: “Dasja, wat ik je vandaag ga vertellen is geen fabeltje, maar is driedubbel waar.” (p. 75))
- D. Volgens de vertaler “ontdekt Dasja met vallen en opstaan en onder het wakend oog van moeder Iris de wereld op een manier die voor kinderen heel herkenbaar is.” (p. 117) Heeft de vertaler het volgens de juryleden bij het rechte eind? Waarom (niet)? (bv. ja, want kinderen moeten net als Dasja nog een heleboel leren / nee, kinderen en honden verschillen te sterk van elkaar / ja en nee, ook voor volwassenen kan het verhaal herkenbaar zijn: misschien herinneren ze zich hun kindertijd levendig en/of hebben ze nog een hele hoop te ontdekken)

Schrijfstijl en taalgebruik

- Wat vinden de juryleden van de schrijfstijl van Karel Čapek? (bv. grappig, langdradig, overdreven, direct, ingewikkeld) Kunnen ze ook een verhaal of een fragment aanhalen om hun mening te onderbouwen?
- Het verhaal gaat over een doodnormale puppy, maar toch is het bijzonder. De schrijver verwoordt iets gewoons op een ongewone manier. Zijn de juryleden het hierover eens? Waarom (niet)?
 - A. Lees de juryleden voor over Čapeks kijk op kinderliteratuur. Het volgende fragment komt uit het nawoord: “ik [vind] dat de literatuur voor kinderen zich van de rijkste en sprankelendste taal moet bedienen. [...] Daar draait voor mij de kinderliteratuur om. Kinderen zo veel mogelijk woorden en ideeën aanreiken en zo hun vermogen om zich uit te drukken aanwakken — vergeet niet: woorden zijn immers gedachten, het volledige geestelijke kapitaal.” (p. 117) Begrijpen de juryleden wat Čapek

bedoelt, en zijn ze het met hem eens? Waarom (niet)? Kunnen ze in dit boek voorbeelden van 'rijke en sprankelende' taal vinden? In bijlage 2 vind je voorbeelden van de volgende technieken: haakjes, opsommingen, herhalingen en vergelijkingen.

- B. De schrijfstijl van Čapek is bovenal grappig. Kunnen de juryleden zich hierin vinden? Waarom (niet)? Ga samen met de juryleden op zoek naar humoristische fragmenten en vraag hen toe te lichten wat de fragmenten volgens hen zo komisch maakt. In bijlage 2 vind je voorbeelden van de volgende soorten humor: slapstick, overdrijving, ironie, absurde humor.
- C. De schrijver doet zijn best om de lezer bij het verhaal te betrekken en de aandacht op te eisen. Vinden de juryleden dat hij hierin slaagt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe doet hij dit volgens hen? In bijlage 2 vind je voorbeelden van de volgende technieken: de lezer aanspreken en op diens gevoel spelen, uitroepen gebruiken.

Illustraties en vormgeving

- Bekijk samen de illustraties en focus op de tekenstijl. Wat valt de juryleden op? Zijn de juryleden het erover eens dat het Čapek gelukt is met een paar lijnen een springlevende puppy op papier te zetten? Waarom (niet)? (bv. ja, de prenten zijn eenvoudig en energiek / nee, de tekeningen zijn niet realistisch genoeg voor mij)
- Misschien doet de eenvoudig getekende Dasja aan een andere bekende boekenhond denken? Juist ja, aan Bobbie van Kuifje! Allebei zijn ze foxterriërs (oké, Dasja is ruwharig en een Bobbie draadharig), ze zijn bijna even oud en verschenen alle twee eerst in de krant (Kuifje en zijn hond doken voor het eerst in 1929 op, Dasja in 1932) én beide honden zijn in klare lijn getekend: ze zien er eenvoudig, strak en cartoonachtig uit, want ze bestaan uit een beperkt aantal lijnen. In bijlage 1 kun je de honden met elkaar vergelijken.
- Besteed ook aandacht aan de positionering van de illustraties en de vormgeving van de tekst.
 - A. De meeste illustraties staan kriskras over de pagina's verspreid. Enkele grotere illustraties kregen een gekleurde achtergrond. Kunnen de juryleden zich vinden in deze keuzes? Waarom (niet)? (bv. ja, de vormgeving geeft kleur aan het verhaal en maakt het verhaal extra levendig / nee, ik had liever wat minder illustraties gezien: het geheel ziet er nogal chaotisch uit)
 - B. Is het de juryleden opgevallen dat de vormgever voor verschillende lettertypes gekozen heeft? (bv. op de cover en de titelpagina's van elk hoofdstuk zie je een gepixeld bitmap lettertype en ook de bijschriften en de lopende tekst zijn in een ander lettertype) Wat vinden de juryleden van die combinatie (bv. de mix past bij de speelse inhoud van het boek / ik vond het gepixelde lettertype moeilijk te lezen)

Het fotokatern maakt het boek bijzonder. Kunnen de juryleden zich in deze uitspraak vinden? (bv. ja, de foto's raken me / ja, foto's waren in 1933 ongewoon in kinderboeken, p. 116 / ja, toevallig viel de fotopassie van de schrijver samen met de komst van Dasja, p. 116 / nee, voor mij zijn de foto's overbodig: ik maak me liever een eigen voorstelling van Dasja)

2. VERWERKING

#animallover

In 1933 was fotograferen een pittige klus: "Beste mensen, je kunt nog makkelijker een val in een afgrond of een bliksemflits in de lucht op de gevoelige plaat vastleggen dan het leven van een pup." (p. 56) Gelukkig kan je vandaag in een handomdraai tientallen foto's van je geliefde dier maken én delen!

- @ Maak een reeks foto's van je huisdier of ga op zoek naar een dier in het wild of op sociale media. De hashtag 'animallover' zou meer dan genoeg resultaten moeten opleveren.
- @ Kies de foto's die je het meest ontroeren en verzin er korte maar krachtige bijschriften bij. Inspiratie nodig? Herbekijk de foto's van Dasja op de pagina's 85-111.
- @ Heb je zin om te verzinnen wat het dier van je keuze zegt of denkt? Gebruik Phrase It om tekst- of gedachteballonnen aan je foto's toe te voegen: www.phraseit.net.
- @ Deel je creaties met de andere juryleden via www.padlet.com.

Heb je meer tijd? Observeer het dier van je keuze aandachtig en/of ga op zoek naar een YouTube-filmpje waarin je favoriete dier uitgebreid in beeld komt.

- Schrijf zo nauwkeurig mogelijk op hoe je dier eruitziet en hoe het zich gedraagt. Tip: heb oog voor sappige details. Kruipt je kat in een zak of spuwt die lama in je gezicht? Maak er dan meteen een aantekening van. Geen nood als je dier doodnormaal doet. Het is aan jou om er een amusant verhaal van te maken!
- Ben je klaar met je aantekeningen? Hoera, het echte schrijfwerk kan beginnen! Herwerk je notities tot een kort verhaal dat op z'n minst de volgende elementen bevat: 2x opsommingen / 1x haakjes / 1 herhaling / 2 vergelijkingen / 1x slapstick / 1 overdrijving / 1x ironie / 2x de lezer aanspreken / 1x op het gevoel spelen / 1 uitroep gebruiken. In bijlage 2 vind je voorbeelden van deze technieken.
- @ Vraag de juryleden hun verhalen naar je door te sturen. Wie wil kan zijn of haar verhaal tijdens de digitale bijeenkomst voorlezen.

3. WAARDERING

Wat vonden de juryleden van dit boek? Vraag naar meningen over het hoofdpersonage, de verteller, de opbouw van het boek en de hoofdstukindeling, de schrijfstijl, de illustraties en de vormgeving van het boek. Stel ook enkele gerichte vragen, zoals:

- Vinden de juryleden het amusant om over het dagelijkse leven van een hond en haar baasje te lezen? Waarom (niet)?
- Hebben de juryleden hoofdstuk 6 met *Verhaaltjes voor Dasja zodat ze stil blijft zitten* graag gelezen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welk verhaaltje vonden ze het best en waarom?
- Vinden de juryleden dat je een hondenliefhebber moet zijn om van dit boek te kunnen genieten? Waarom (niet)?
- Čapek schreef nog andere dierenverhalen en ook sprookjes. Zouden de juryleden die graag willen lezen, als ze naar het Nederlands vertaald worden? Waarom (niet)?

4. LEESSUGGESTIES

- Goeie Ouwe George / Meg Rosoff en Georgien Overwater (ill.) (Hoogland & Van Klaveren, 2019)
- Honderd: wat het leven je leert / Heike Faller en Valerio Vidali (ill.) (Luitingh-Sijthoff, 2019)
- Het grote boek van Madelief / Guus Kuijer en Mance Post (ill.) (Querido, 2017)

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken moet ik lezen' en dan op de groep en het boek in kwestie.